

STANISŁAWA KUBIAK

Instytut Filologii Orientalnej, Uniwersytet Jagielloński
Kraków

UDZIAŁ MONET ZŁOTYCH W OBIEGU PIENIĘŻNYM NA ZIEMIACH POLSKICH W XIV I XV WIEKU

Podstawę do artykułu stanowi materiał znaleziskowy zamieszczony w inwentarzu znalezisk monet od połowy XII do końca XV w. na ziemiach polskich¹. Należy jednak od razu zastrzec, iż będzie to tylko szkic orientacyjny. Złożyły się na to dwa powody. Inwentarz znalezisk dotyczy obecnych ziem polskich, a nie historycznie należących do Królestwa Polskiego w XIV i XV wieku. Obejmuje więc ziemie zachodnie i północne, które w tym czasie do Polski nie należały, natomiast pomija Kresy Wschodnie wchodzące wtedy w skład Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Na przestrzeni dwóch omawianych wieków granice państw ulegały zmianom i trudno byłoby cały materiał ujednolicić historycznie. Dlatego, zgodnie z obecnym podziałem administracyjnym, dane w tabeli zostały zestawione

¹ S. Kubiak, przy współudziale B. Paszkiewicza, *Znaleziska monet z lat 1146–1500 z terenu Polski, Inwentarz*, Poznań 1998.

dla województw zachodnich, północnych i pozostałych. Tereny województw zachodnich i północnych należały w XIV i XV w. w całości lub częściowo, do księstw śląskich, zachodniopomorskich, niemieckich (Nowa Marchia, Brandenburgia, Łużyce) a także do Zakonu Krzyżackiego.

Drugie zastrzeżenie, które należy zrobić dotyczy kompletności materiału znaleziskowego. Przedstawiony tu obraz udziału w obiegu monet złotych nie będzie, bo nie może być, dokładny i pełny. Wprawdzie zebrany w inwentarzu na podstawie publikacji oraz ankiet muzealnych i innych materiał jest w miarę pełny, jednak trzeba brać pod uwagę, iż duża liczba znalezisk nigdy nie trafiła ani do publikacji, ani do oficjalnych instytucji, lecz uległa rozproszeniu po różnych muzeach oraz kolekcjach prywatnych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Właściciele zbiorów zazwyczaj nie dysponują informacjami wskazującymi z jakich miejscowości i zespołów monety pochodziły. Zapewne też monety mało atrakcyjne ze względu na ich stan zachowania, zostały przetopione na kruszec.

Mimo wspomnianych niekorzystnych okoliczności mam nadzieję, że przedstawione opracowanie może zainteresować badaczy tego okresu.

Jeżeli chodzi o liczbę znalezisk to, najwięcej wystąpiło ich na zachodzie: 21 skarbów (w tym 9 mieszanych: srebro i złoto) oraz 7 znalezisk luźnych. Mniej skarbów z monetami złotymi zostało zarejestrowanych w województwach północnych: 11 (w tym 5 mieszanych) i 12 luźnych znalezisk. Z pozostałych części kraju znanych jest 13 skarbów (w tym 4 mieszane) oraz 11 luźnych. Większość zarejestrowanych skarbów została ukryta w XV w. (34), natomiast w XIV wieku znacznie mniej (11).

Materiał zebrany w inwentarzu (zob. tabelę) nie przedstawia dokładnej liczby znalezionych monet, ponieważ w wielu przypadkach ich liczba nie została wykazana w źródłach informacyjnych. Na całym omawianym obszarze zarejestrowano $4408 + ?$ ($923 + ? - 300 + ? - 3185 + ?$). Bezwzględnie większość stanowią dukaty węgierskie – $3400 + ?$, chociaż trzeba zaznaczyć, iż duży udział w tej liczbie ma skarb znaleziony w 1494 r. w Kolegium Większym Akademii Krakowskiej przy ul. św. Anny (2508). Następną grupę stanowią guldeny różnych krajów niemieckich – $481 + ?$, złote monety florenckie – $154 + ?$ oraz angielskie noble i półnoble – 130. Pozostałe kraje zamieszczone w wykazie reprezentowane są w znaleziskach przez nieliczne tylko egzemplarze.

The Participation of Gold Coins in the Monetary Circulation on the Territory of Poland in the 14th and 15th Centuries

This article is treating about the found materials which are included in the inventory of coins dating from the end of the 15 century. They all come from the territory of the modern Poland.

The majority of the coins were found in the western part of the country: 21 treasures (including 9 mixed ones containing gold and silver) as well as 7 independent treasures. A smaller number of treasures with coins was witnessed the northern districts: 11 (including 5 mixed) and 12 independent. 13 treasures are known from the remaining parts of the country (including 4 mixed) and 11 independent. The majority of the registered treasures was hidden in the 15 century (34). In the 14 century this number was inferior (11).

The material assembled in the inventory (see the chart) does not indicate the precise number of the found coins, because in several cases the sources of information do not indicate the quantity. On the whole territory $4408 + ? - 923 + ? - 300 + ? - 3185 + ?$ coins were registered of which most are Hungarian ducats – $3400 + ?$, (a treasure found in 1494 in the Great College of the Academy of Cracow (św. Anna) (2508) played an important role here). Another group is constituted of guldens from different Germanic countries – $481 + ?$, gold coins from Florence – $154 + ?$, as well as English nobles and half – nobles – 130. Scare exemplars represent the other countries mentioned on the list.

Translated by KINGA PIWOWARCZYK

Kraj pochodzenia monet złotych

[illegible]

¹ Nie uwzględniono w nim 6 znalezisk o niepewnej chronologii (3 skarby + 3 luźne znaleziska). Pytajniki oznaczają, iż liczba monet jest nieznana.

² Skarb znaleziony w 1494 r. w Kolegium Większym Akademii Krakowskiej przy ul. św. Anny w murach Sali Sokratesa.